

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 7ης Νοεμβρίου 2018*

«Προδικαστική παραπομπή – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Οδηγία 2003/86/ΕΚ – Δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης – Άρθρο 15 – Άρνηση χορηγήσεως αυτόνομης άδειας διαμονής – Εθνική ρύθμιση προβλέπουσα υποχρέωση επιτυχίας σε εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως»

Στην υπόθεση C-257/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας, Κάτω Χώρες) με απόφαση της 10ης Μαΐου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Μαΐου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

C,

A

κατά

Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους Μ. Βηλαρά, πρόεδρο του τετάρτου τμήματος, προεδρεύοντα του τρίτου τμήματος, J. Malenovský, L. Bay Larsen (εισηγητή), M. Safjan και D. Šváby, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi

γραμματέας: R. Šeres, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 19ης Μαρτίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- οι C και A, εκπροσωπούμενοι από τον C. F. Wassenaar, advocaat,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις M. K. Bulterman, M. H. S. Gijzen και M. A. M. de Ree,
- η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. Eberhard,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Cattabriga και τον G. Wils,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 27ης Ιουνίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (ΕΕ 2003, L 251, σ. 12).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφορών μεταξύ των C και A, υπηκόων τρίτων χωρών, και του Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Υφυπουργού Ασφάλειας και Δικαιοσύνης, Κάτω Χώρες) (στο εξής: Υφυπουργός) σχετικά με την εκ μέρους του τελευταίου απόρριψη της αιτήσεώς τους προς τροποποίηση του περιορισμού με την επιφύλαξη του οποίου τους είχε χορηγηθεί άδεια διαμονής ορισμένου χρόνου και, όσον αφορά τον C, σχετικά με την ανάκληση της άδειας διαμονής ορισμένου χρόνου του αιτούντος.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2003/86

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 15 της οδηγίας 2003/86 έχει ως εξής:

«Η ενσωμάτωση [στη χώρα υποδοχής] των μελών της οικογένειας θα πρέπει να προωθείται. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει να τους χορηγείται καθεστώς ανεξάρτητο από εκείνο του συντηρούντος, σε περίπτωση διάλυσης του γάμου και σχέσης συμβίωσης, και πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην απασχόληση και την επαγγελματική κατάρτιση υπό τους ίδιους όρους με τον αιτούντα την επανένωση, κάτω από παρόμοιες συνθήκες.»
- 4 Κατά το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής, ως «συντηρών» ορίζεται ο «υπήκοος τρίτης χώρας που διαμένει νόμιμα σε κράτος μέλος και υποβάλλει, ο ίδιος ή τα μέλη της οικογένειάς του, αίτηση οικογενειακής επανένωσης προκειμένου να επανενωθούν μαζί του/της».
- 5 Το άρθρο 3, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης.»
- 6 Το άρθρο 7, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν από τους υπηκόους των τρίτων χωρών να συμμορφωθούν με μέτρα ενσωμάτωσης, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

Όσον αφορά τους πρόσφυγες ή/και τα μέλη της οικογένειάς τους που αναφέρονται στο άρθρο 12, τα μέτρα ενσωμάτωσης του πρώτου εδαφίου μπορούν να εφαρμόζονται μόνον εφόσον έχει επιτραπεί η οικογενειακή επανένωση των προσώπων αυτών.»

7 Το άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86 ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Το αργότερο έπειτα από πέντε έτη διαμονής και εφόσον στο μέλος της οικογένειας δεν έχει χορηγηθεί άδεια διαμονής για άλλους λόγους εκτός της οικογενειακής επανένωσης, ο/η σύζυγος ή ο εκτός γάμου σύντροφος και το τέκνο που έχει ενηλικιωθεί έχουν δικαίωμα να απαιτούν, κατόπιν αίτησης, εφόσον απαιτείται, αυτόνομη άδεια διαμονής, ανεξάρτητη από την άδεια του συντηρούντος.

Τα κράτη μέλη μπορούν να περιορίζουν τη χορήγηση της άδειας διαμονής που αναφέρεται στο πρώτο εδάφιο στον/στη σύζυγο ή στον εκτός γάμου σύντροφο, σε περιπτώσεις ρήξης του οικογενειακού δεσμού.

[...]

4. Οι όροι της χορήγησης και της διάρκειας της αυτόνομης άδειας διαμονής θεσπίζονται από το εθνικό δίκαιο.»

Η οδηγία 2003/109/EK

8 Το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/109/EK του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2003, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες (ΕΕ 2004, L 16, σ. 44), ορίζει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη μπορούν να απαιτήσουν από τους υπηκόους τρίτων χωρών να συμμορφωθούν με όρους ενσωμάτωσης, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.»

Το ολλανδικό δίκαιο

9 Το άρθρο 3.51 του Vreemdelingenbesluit 2000 (διατάγματος του 2000 περί αλλοδαπών) προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Άδεια διαμονής ορισμένου χρόνου [...] υπό τον όρο της υπάρξεως μόνιμων ανθρωπιστικών λόγων μπορεί να χορηγηθεί στον αλλοδαπό ο οποίος:

- a) κατοικεί τα τελευταία πέντε έτη στις Κάτω Χώρες ως κάτοχος άδειας διαμονής, υπό τον περιορισμό που αναφέρεται στο σημείο 1° [...]:
1°. διαμονή ως μέλος της οικογένειας προσώπου που έχει δικαίωμα μόνιμης διαμονής·

[...]

5. Το άρθρο 3.80a εφαρμόζεται στους αλλοδαπούς που αναφέρονται στην παράγραφο 1, στοιχείο a), σημείο 1° [...].»

10 Το άρθρο 3.80a του ως άνω διατάγματος έχει ως εξής:

«1. Αίτηση τροποποίησης άδειας διαμονής [...] σε άδεια διαμονής υπό τον όρο της υπάρξεως μόνιμων ανθρωπιστικών λόγων απορρίπτεται εφόσον η αίτηση υποβλήθηκε από αλλοδαπό κατά την έννοια του άρθρου 3.51, παράγραφος 1, εισαγωγική περίοδος και στοιχείο a), σημείο 1°, ο οποίος δεν μετέσχε επιτυχώς στην εξέταση του άρθρου 7, παράγραφος 2, στοιχείο a), του νόμου περί κοινωνικής ενσωματώσεως ή δεν έχει λάβει πτυχίο, πιστοποιητικό ή άλλο έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο c), του ίδιου νόμου.

2. Η [παράγραφος 1] δεν εφαρμόζεται, αν ο αλλοδαπός:

[...]

e) έχει απαλλαγεί από την υποχρέωση κοινωνικής ενσωματώσεως [...]

[...]

4. Ο Υπουργός μπορεί ακόμη να μην εφαρμόσει την παράγραφο 1 αν εκτιμά ότι η εφαρμογή της διατάξεως αυτής οδηγεί σε πρόδηλες καταστάσεις κατάφωρης αδικίας.»

11 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του Wet inburgering (νόμου περί κοινωνικής ενσωματώσεως) ορίζει τα εξής:

«Ο Υπουργός απαλλάσσει το πρόσωπο που έχει υποχρέωση κοινωνικής ενσωματώσεως όταν:

a) το πρόσωπο αυτό έχει αποδείξει ότι, λόγω ψυχικής ή σωματικής αναπηρίας, ή νοητικής υστερήσεως, δεν είναι, σε μόνιμη βάση, σε θέση να μετάσχει επιτυχώς στην εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως·

b) ο Υπουργός καταλήγει στο συμπέρασμα, βάσει αποδεδειγμένων προσπαθειών του υπόχρεου σε κοινωνική ενσωμάτωση, ότι ο τελευταίος δεν μπορεί ευλόγως να εκπληρώσει την υποχρέωση κοινωνικής ενσωματώσεως.»

12 Το άρθρο 7, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου αυτού έχει ως ακολούθως:

«1. Το πρόσωπο που βαρύνεται με την υποχρέωση κοινωνικής ενσωματώσεως αποκτά εντός τριετίας γνώσεις της ολλανδικής γλώσσας, για τις ανάγκες του προφορικού και του γραπτού λόγου, αντίστοιχες τουλάχιστον προς το επίπεδο A 2 του ευρωπαϊκού πλαισίου αναφοράς για τις σύγχρονες ξένες γλώσσες, καθώς και γνώση της ολλανδικής κοινωνίας.

2. Ο βαρυνόμενος με την υποχρέωση κοινωνικής ενσωματώσεως εκπληρώνει την υποχρέωση αυτή όταν:

a) επιτυγχάνει στην εξέταση που διοργανώνεται από τον Υπουργό, ή

b) αποκτά πτυχίο, πιστοποιητικό ή άλλο έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, στοιχείο c).»

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

Η περίπτωση της C

13 Από τις 5 Νοεμβρίου 2008 μέχρι τις 5 Νοεμβρίου 2014 η C είχε άδεια διαμονής που της παρείχε τη δυνατότητα να κατοικεί μαζί με τον σύζυγό της, Ολλανδό υπήκοο. Στις 20 Αυγούστου 2014 η C υπέβαλε αίτηση τροποποίησης της εν λόγω αδειας, ώστε να της χορηγηθεί άδεια παρατεταμένης διαμονής.

14 Στις 2 Φεβρουαρίου 2015 ο Υφυπουργός απέρριψε την ως άνω αίτηση με την αιτιολογία ότι η C δεν είχε αποδείξει ότι επέτυχε στην εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως ή ότι απαλλασσόταν από την υποχρέωση περί κοινωνικής ενσωματώσεως. Ο Υφυπουργός ανακάλεσε επίσης, αναδρομικώς από τις

10 Φεβρουαρίου 2014, την άδεια διαμονής που παρείχε στην C τη δυνατότητα να κατοικεί μαζί με τον σύζυγό της, με την αιτιολογία ότι η ίδια δεν κατοικούσε πλέον, από την ημερομηνία αυτή, στην ίδια διεύθυνση με τον σύζυγό της.

- 15 Κατόπιν υποβολής ενστάσεως από την C, ο Υφυπουργός, με απόφαση της 24ης Ιουλίου 2015, χορήγησε στην C αυτόνομη άδεια διαμονής από τις 16 Φεβρουαρίου 2015. Η απόφαση αυτή ελήφθη διότι η C υπέβαλε στον Υφυπουργό γνώμη που είχε συντάξει στις 15 Φεβρουαρίου 2015 η Dienst Uitvoering Onderwijs (υπηρεσία υπεύθυνη για εκπαιδευτικά ζητήματα, Κάτω Χώρες) με την οποία διαπιστωνόταν ότι η C είχε απαλλαγεί από την υποχρέωση περί κοινωνικής ενσωματώσεως. Εντούτοις, ο Υφυπουργός διατήρησε σε ισχύ την ανάκληση, αναδρομικώς από τις 10 Φεβρουαρίου 2014, της άδειας διαμονής που είχε η C προκειμένου να κατοικεί μαζί με τον σύζυγό της.
- 16 Η C άσκησε προσφυγή κατά της από 24 Ιουλίου 2015 αποφάσεως του Υφυπουργού ενώπιον του rechtbank den Haag zittingsplaats Rotterdam (πρωτοδικείου Χάγης, δικάζοντας στο Ρότερνταμ, Κάτω Χώρες). Με απόφαση της 5ης Ιανουαρίου 2016, το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή αυτή.
- 17 Η C άσκησε έφεση κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

Η περίπτωση του A

- 18 Από τις 20 Δεκεμβρίου 1997 μέχρι τις 15 Οκτωβρίου 2016 ο A είχε άδεια διαμονής που του παρείχε τη δυνατότητα να κατοικεί μαζί με τη σύζυγό του, Ολλανδή υπήκοο. Στις 11 Νοεμβρίου 2014 ο A υπέβαλε αίτηση τροποποίησης της εν λόγω αδειάς, ώστε να του χορηγηθεί άδεια παρατεταμένης διαμονής.
- 19 Στις 26 Φεβρουαρίου 2015 ο Υφυπουργός απέρριψε την αίτηση αυτή με την αιτιολογία ότι ο A δεν είχε αποδείξει ότι επέτυχε στην εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως ή ότι απαλλασσόταν από την υποχρέωση περί κοινωνικής ενσωματώσεως.
- 20 Κατόπιν υποβολής ενστάσεως από τον A, ο Υφυπουργός, με απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2015, ενέμεινε στην αρχική απόφασή του.
- 21 Ο A άσκησε προσφυγή κατά της ως άνω αποφάσεως του Υφυπουργού ενώπιον του rechtbank den Haag zittingsplaats Rotterdam (πρωτοδικείου Χάγης, δικάζοντας στο Ρότερνταμ). Με απόφαση της 25ης Μαΐου 2016, το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή αυτή.
- 22 Ο A άσκησε έφεση κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

Κοινές παρατηρήσεις σχετικά με τις περιπτώσεις της C και του A

- 23 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/86, οι περιπτώσεις των υποθέσεων των κυρίων δικών δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής, δεδομένου ότι οι σύζυγοι της C και του A έχουν την ολλανδική ιθαγένεια.
- 24 Το άρθρο 15 της εν λόγω οδηγίας έχει εντούτοις εφαρμογή κατ' αναλογία, στον A και στη C, καθόσον το ολλανδικό δίκαιο προβλέπει ότι, όταν, όπως εν προκειμένω, η ολλανδική νομοθεσία και η σχετική ρύθμιση δεν διακρίνουν μεταξύ μιας περιπτώσεως καλυπτόμενης από το δίκαιο της Ένωσης και μιας περιπτώσεως που δεν διέπεται από αυτό, οι κρίσιμες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης εφαρμόζονται ευθέως και ανεπιφύλακτα στην εσωτερική κατάσταση.

- 25 Ενώ, ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η ερμηνεία του άρθρου 15 της οδηγίας 2003/86 είναι αποφασιστικής σημασίας για την έκβαση των διαφορών των κυρίων δικών, διερωτάται ωστόσο, λαμβανομένης υπόψη της αποφάσεως της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), αν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του ως άνω άρθρου σε περιπτώσεις όπως αυτές των κυρίων δικών.
- 26 Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επί της συμφωνίας προς το άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86 εθνικής ρυθμίσεως προβλέπουσας μια προϋπόθεση κοινωνικής ενσωματώσεως και, σε περίπτωση που υφίσταται σχετικό ασυμβίβαστο, επί του χρόνου κατά τον οποίο πρέπει να παράγει τα αποτελέσματά της η αυτόνομη άδεια διαμονής.
- 27 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Raad van State (Συμβούλιο της Επικρατείας, Κάτω Χώρες) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Είναι το Δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας [2003/86] και της αποφάσεως της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan (C-583/10, EU:C:2012:638), αρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του Ολλανδού δικαστή σχετικά με την ερμηνεία διατάξεων της οδηγίας αυτής σε υπόθεση η οποία αφορά το δικαίωμα διαμονής μελών της οικογένειας “συντηρούντων” οι οποίοι έχουν την ολλανδική ιθαγένεια, αν στο ολλανδικό δίκαιο ορίζεται ότι η οδηγία αυτή εφαρμόζεται ευθέως και ανεπιφύλακτα σε αυτά τα μέλη της οικογένειας;
- 2) Πρέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας [2003/86] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, βάσει της οποίας αίτηση για τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής σε αλλοδαπό, ο οποίος στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως διαμένει νόμιμα στο έδαφος κράτους μέλους για διάστημα που υπερβαίνει τα πέντε έτη, δύναται να απορριφθεί για τον λόγο ότι ο αλλοδαπός δεν έχει τηρήσει τους προβλεπόμενους στο εθνικό δίκαιο όρους ενσωματώσεως;
- 3) Πρέπει το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας [2003/86] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στις υποθέσεις των κύριων δικών, βάσει της οποίας η ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της αυτόνομης άδειας διαμονής δεν μπορεί να είναι προγενέστερη της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 28 Με το πρώτο του ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, για να ερμηνεύσει το άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86 σε περιπτώσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, στις οποίες το αιτούν δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της χορηγήσεως αυτόνομης άδειας διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, όταν η ως άνω διάταξη έχει καταστεί εφαρμοστέα σε τέτοιες καταστάσεις, ευθέως και ανεπιφύλακτα, βάσει του εθνικού δικαίου.
- 29 Πρέπει να σημειωθεί, αφενός, ότι το άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86 διευκρινίζει ότι ο όρος «συντηρών» αφορά κατ' ανάγκη υπήκοο τρίτης χώρας και, αφετέρου, ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας ορίζει ότι η οδηγία αυτή δεν έχει εφαρμογή στα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης.

- 30 Επομένως, ο νομοθέτης της Ένωσης δεν προέβλεψε την εφαρμογή της ως άνω οδηγίας σε υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν έχει κάνει χρήση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας, όπως οι προσφεύγοντες των κυρίων δικών, πράγμα το οποίο επιβεβαιώνουν εξάλλου οι προπαρασκευαστικές εργασίες της οδηγίας 2003/86 (βλ., συναφώς, απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2011, Dereci κ.λπ., C-256/11, EU:C:2011:734, σκέψεις 48 και 49).
- 31 Ωστόσο, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το Δικαστήριο έχει δικαιοδοσία να αποφαινεται επί των αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως που αφορούν διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σε περιπτώσεις στις οποίες, έστω και αν τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης δεν εμπίπτουν ευθέως στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου αυτού, οι διατάξεις του εν λόγω δικαίου έχουν εφαρμογή βάσει του εθνικού δικαίου λόγω παραπομπής του εθνικού δικαίου στο περιεχόμενο των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 17· της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 45, και της 15ης Νοεμβρίου 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, σκέψη 53).
- 32 Πράγματι, σε τέτοιες περιπτώσεις, προς αποφυγή ερμηνευτικών αποκλίσεων στο μέλλον, υφίσταται οπωσδήποτε συμφέρον της Ένωσης για ομοιόμορφη ερμηνεία των διατάξεων που προέρχονται από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 46, και της 22ας Μαρτίου 2018, Jacob και Lassus, C-327/16 και C-421/16, EU:C:2018:210, σκέψη 34).
- 33 Επομένως, η ερμηνεία από το Δικαστήριο διατάξεων του δικαίου της Ένωσης σε καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής τους δικαιολογείται όταν το εθνικό δίκαιο προβλέπει την εφαρμογή τους ευθέως και ανεπιφύλακτα, προκειμένου να εξασφαλιστεί ομοιόμορφη αντιμετώπιση τόσο των εν λόγω καταστάσεων όσο και εκείνων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ως άνω διατάξεων (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Cicala, C-482/10, EU:C:2011:868, σκέψη 19· της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 47, και της 7ης Νοεμβρίου 2013, Romeo, C-313/12, EU:C:2013:718, σκέψη 33).
- 34 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο, μόνο αρμόδιο να ερμηνεύσει το εθνικό δίκαιο στο πλαίσιο του συστήματος δικαστικής συνεργασίας που θεσπίζει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 17ης Ιουλίου 1997, Leur-Bloem, C-28/95, EU:C:1997:369, σκέψη 33, και της 14ης Ιουνίου 2017, Online Games κ.λπ., C-685/15, EU:C:2017:452, σκέψη 45), διευκρίνισε ότι από το ολλανδικό δίκαιο απορρέει ότι, όταν, όπως εν προκειμένω, ο εθνικός νομοθέτης προβλέπει την εφαρμογή του ίδιου κανόνα σε μια κατάσταση που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης και σε μια κατάσταση που δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου αυτού, οι ως άνω καταστάσεις πρέπει να αντιμετωπίζονται με τον ίδιο τρόπο. Το ως άνω δικαστήριο συνάγει εξ αυτού ότι είναι υποχρεωμένο, δυνάμει του ολλανδικού δικαίου, να εφαρμόσει το άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86 στις υποθέσεις των κυρίων δικών.
- 35 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, όπως επίσης σημειώνει η Ολλανδική Κυβέρνηση, η εν λόγω διάταξη κατέστη εφαρμοστέα, ευθέως και ανεπιφύλακτα, δυνάμει του ολλανδικού δικαίου, σε καταστάσεις όπως αυτές των υποθέσεων των κυρίων δικών και ότι υφίσταται, επομένως, οπωσδήποτε συμφέρον της Ένωσης να αποφανθεί το Δικαστήριο επί της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.
- 36 Το ως άνω συμπέρασμα δεν κλονίζεται από το γεγονός ότι το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας 2003/86 αποκλείει ρητώς καταστάσεις όπως αυτές των κυρίων δικών από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας.
- 37 Πρέπει να υπογραμμιστεί, συναφώς, ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, όταν πληρούνται η προϋπόθεση που εκτίθεται στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, η αρμοδιότητά του μπορεί να επιβάλλεται και σε καταστάσεις οι οποίες ρητώς δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής πράξεως της Ένωσης (βλ.,

συναφώς, αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 2017, *Solar Electric Martinique*, C-303/16, EU:C:2017:773, σκέψεις 29 και 30, καθώς και της 27ης Ιουνίου 2018, *SGI και Valériane*, C-459/17 και C-460/17, EU:C:2018:501, σκέψη 28).

- 38 Η λύση αυτή συνάδει πλήρως προς την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου που υπενθυμίστηκε στις σκέψεις 31 έως 33 της παρούσας απόφασης, σκοπός της οποίας είναι ακριβώς να δοθεί η δυνατότητα στο Δικαστήριο να αποφαινεται επί της ερμηνείας διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, ανεξάρτητα από τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες εφαρμόζονται οι διατάξεις αυτές, σε καταστάσεις τις οποίες οι συντάκτες των Συνθηκών ή ο νομοθέτης της Ένωσης δεν έκριναν σκόπιμο να περιλάβουν στο πεδίο εφαρμογής των ως άνω διατάξεων (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1990, *Dzodzi*, C-297/88 και C-197/89, EU:C:1990:360, σκέψη 37).
- 39 Στο πλαίσιο αυτό, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ευλόγως δεν μπορεί να εξαρτάται από το αν το πεδίο εφαρμογής της εφαρμοστέας διατάξεως προσδιορίστηκε με θετική πρόβλεψη ή με πρόβλεψη ορισμένων μη εμπιπτουσών στο πεδίο αυτό περιπτώσεων, καθόσον οι δύο αυτές νομοθετικές τεχνικές μπορούν να χρησιμοποιούνται αδιακρίτως.
- 40 Επιβάλλεται εξάλλου η διαπίστωση ότι, εν προκειμένω, ο αποκλεισμός των μελών της οικογένειας των πολιτών της Ένωσης από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2003/86 προκύπτει τόσο από τον ορισμό του «συντηρούντος» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, στοιχείο γ', της οδηγίας αυτής όσο και από την περίπτωση αποκλεισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 3, αυτής.
- 41 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο εκθέτει μεν ότι οι αμφιβολίες του όσον αφορά την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου απορρέουν από την απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, *Nolan* (C-583/10, EU:C:2012:638), πλην όμως η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση αυτή χαρακτηριζόταν από ιδιαιτερότητες που δεν εμφανίζονται στις υποθέσεις των κυρίων δικών.
- 42 Πράγματι, αφενός, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η ως άνω απόφαση, η αναγνώριση της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου θα συνεπαγόταν ανατροπή της λογικής της επίμαχης πράξεως της Ένωσης, πράξη η οποία ενέλιπε στον τομέα της δημιουργίας και της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, *Nolan*, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψεις 36 έως 41).
- 43 Αφετέρου, στην ως άνω υπόθεση, βάσει των στοιχείων που περιλαμβάνονταν στη διαβιβασθείσα στο Δικαστήριο δικογραφία δεν μπορούσε να διαπιστωθεί κάποια ευθεία και ανεπιφύλακτη παραπομπή του εθνικού δικαίου στο δίκαιο της Ένωσης όπως αυτή που διαπιστώνεται στη σκέψη 35 της παρούσας απόφασης, (βλ., συναφώς, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, *Nolan*, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψεις 51 και 52).
- 44 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, να ερμηνεύει το άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86 σε καταστάσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, στις οποίες το αιτούν δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της χορηγήσεως αυτόνομης άδειας διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ένωσης που δεν έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, όταν η ως άνω διάταξη έχει καταστεί εφαρμοστέα σε τέτοιες καταστάσεις, ευθέως και ανεπιφύλακτα, βάσει του εθνικού δικαίου.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 45 Με το δεύτερο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/86 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία παρέχει τη δυνατότητα απορρίψεως αιτήσεως για τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής, υποβαλλόμενης από υπήκοο τρίτης χώρας που κατοικεί άνω των πέντε ετών στο έδαφος κράτους μέλους στο πλαίσιο

οικογενειακής επανενώσεως, με την αιτιολογία ότι ο ενδιαφερόμενος δεν αποδεικνύει ότι επέτυχε σε εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως που αφορά γνώση της γλώσσας και της κοινωνίας του κράτους μέλους αυτού.

- 46 Το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 προβλέπει ότι, το αργότερο μετά από πέντε έτη διαμονής και εφόσον στο μέλος της οικογένειας δεν έχει χορηγηθεί άδεια διαμονής για άλλους λόγους πέραν της οικογενειακής επανενώσεως, ο/η σύζυγος ή ο εκτός γάμου σύντροφος και το τέκνο που έχει ενηλικιωθεί έχουν δικαίωμα να απαιτούν, κατόπιν αιτήσεως, εφόσον απαιτείται, αυτόνομη άδεια διαμονής, ανεξάρτητη από την άδεια του συντηρούντος.
- 47 Το δε άρθρο 15, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής διευκρινίζει ότι οι όροι χορηγήσεως και η διάρκεια του τίτλου διαμονής ορίζονται από το εθνικό δίκαιο.
- 48 Από τον συνδυασμό των ως άνω δύο διατάξεων απορρέει ότι, ενώ η χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής συνιστά, καταρχήν, δικαίωμα μετά από διαμονή πέντε ετών στο έδαφος κράτους μέλους στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως, ο νομοθέτης της Ένωσης παρέσχε ωστόσο τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να εξαρτούν τη χορήγηση ενός τέτοιου τίτλου από ορισμένους όρους, τους οποίους θέτουν τα ίδια.
- 49 Κατά συνέπεια, προβλέποντας, στο άρθρο 15, παράγραφος 4, της οδηγίας 2003/86, μια παραπομπή στο εθνικό δίκαιο, ο νομοθέτης της Ένωσης εκφράζει την πρόθεσή του να αφήσει στη διακριτική ευχέρεια κάθε κράτους μέλους τον προσδιορισμό των όρων για τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας που κατοικεί επί πενταετία στο έδαφός του στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 12ης Απριλίου 2018, A και S, C-550/16, EU:C:2018:248, σκέψη 42).
- 50 Συναφώς, οι κανόνες που διέπουν τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής διαφέρουν, επομένως, από τους κανόνες που αφορούν την άδεια οικογενειακής επανενώσεως, οι οποίοι περιέχουν συγκεκριμένες θετικές υποχρεώσεις και επιβάλλουν στα κράτη μέλη, στις περιπτώσεις που προσδιορίζονται από την οδηγία 2003/86, να καθιστούν δυνατή μια τέτοια επανένωση χωρίς να τους παρέχεται περιθώριο εκτιμήσεως (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 46).
- 51 Ωστόσο, δεδομένου ότι η χορήγηση αυτόνομου τίτλου μετά την περίοδο που μνημονεύεται στο άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής συνιστά τον γενικό κανόνα, το περιθώριο χειρισμών που αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη από το άρθρο 15, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας δεν πρέπει να χρησιμοποιείται από αυτά με τρόπο που να θίγει τον σκοπό του ως άνω άρθρου, ο οποίος είναι, όπως υπογραμμίζει η αιτιολογική σκέψη 15 της ίδιας οδηγίας, να παρασχεθεί στα μέλη της οικογένειας του συντηρούντος η δυνατότητα υπαγωγής τους σε καθεστώς ανεξάρτητο από εκείνο του ίδιου του συντηρούντος, καθώς και την πρακτική αποτελεσματικότητα του εν λόγω άρθρου (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 50).
- 52 Επομένως, οι όροι από τους οποίους εξαρτά ένα κράτος μέλος τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής δεν μπορούν να είναι σε τέτοιο βαθμό απαιτητικοί ώστε να συνιστούν ανυπέβλητο πρόσκομμα, το οποίο να εμποδίζει στην πράξη τους υπηκόους τρίτης χώρας που μνημονεύονται στο άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 να λάβουν υπό κανονικές συνθήκες έναν τέτοιο τίτλο μετά την παρέλευση του χρόνου περί του οποίου γίνεται λόγος στη διάταξη αυτή (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 59).
- 53 Ελλείπει σχετικών ενδείξεων στο άρθρο 15, παράγραφος 4, της ως άνω οδηγίας, ο εν λόγω περιορισμός της δυνατότητας την οποία αναγνωρίζει στα κράτη μέλη η διάταξη αυτή δεν μπορεί να εμποδίσει, γενικά, την εκ μέρους των εν λόγω κρατών μελών θέσπιση σχετικών ουσιαστικών όρων.

- 54 Στο πλαίσιο αυτό, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ένα κράτος μέλος να εξαρτά τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής από την επιτυχία σε εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως σχετική με γνώση της γλώσσας και της κοινωνίας του κράτους μέλους.
- 55 Πράγματι, πρώτον, η πρόβλεψη όρων σχετικών με την ενσωμάτωση στη χώρα υποδοχής είναι σύμφωνη με την αναγνώριση από τον νομοθέτη της Ένωσης του γενικού σκοπού διευκολύνσεως της ενσωματώσεως των υπηκόων τρίτων χωρών στα κράτη μέλη, όπως ο σκοπός αυτός εκφράζεται στην αιτιολογική σκέψη 15 της οδηγίας 2003/86 (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 27ης Ιουνίου 2006, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, C-540/03, EU:C:2006:429, σκέψη 69, και της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 53).
- 56 Δεύτερον, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/86 παρέχει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να απαιτούν από τους υπηκόους τρίτων χωρών να συμμορφώνονται προς μέτρα ενσωματώσεως, χωρίς να περιορίζει τα μέτρα αυτά στο διάστημα προ της υποδοχής των ενδιαφερομένων στο έδαφός τους.
- 57 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αποτελεσματικότητα των μέτρων που λαμβάνει ενδεχομένως ένα κράτος μέλος στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 2, της οδηγίας 2003/86 θα μπορούσε να θιγεί αν η έλλειψη ενσωματώσεως του υπηκόου τρίτης χώρας μετά από διάστημα πέντε ετών δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να εμποδίσει τη θεμελίωση δικαιώματος διαμονής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15 της οδηγίας αυτής.
- 58 Επιβάλλεται εξάλλου η διαπίστωση ότι, στο πλαίσιο της ειδικότερης εναρμονίσεως στην οποία προβαίνει η οδηγία 2003/109, ο νομοθέτης της Ένωσης παρέσχε ειδικά στα κράτη μέλη, με το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, τη δυνατότητα να εξαρτούν τη χορήγηση του καθεστώτος του επί μακρόν διαμένοντος από την προϋπόθεση της ενσωματώσεως.
- 59 Τρίτον, καθόσον το δικαίωμα για αυτόνομη άδεια διαμονής θεμελιώνεται μετά από πενταετή διαμονή στο έδαφος κράτους μέλους, οι ενδιαφερόμενοι υπήκοοι τρίτων χωρών θα πρέπει να είχαν την ευκαιρία να αποκτήσουν κάποια γνώση της γλώσσας και της κοινωνίας του κράτους μέλους αυτού ώστε να έχουν τη δυνατότητα, καταρχήν, να επιτύχουν σε σχετική εξέταση. Κατά συνέπεια, η επιβολή μιας τέτοιας απαιτήσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ικανή να στερήσει το άρθρο 15, παράγραφος 1, από την πρακτική του αποτελεσματικότητα.
- 60 Ως εκ τούτου, προς διασφάλιση του σκοπού της διατάξεως αυτής και συμφώνως προς την αρχή της αναλογικότητας, που αποτελεί μέρος των γενικών αρχών του δικαίου της Ένωσης, ο συγκεκριμένος τρόπος εφαρμογής μιας τέτοιας απαιτήσεως πρέπει να είναι πρόσφορος για την επίτευξη των σκοπών τους οποίους επιδιώκει η εθνική ρύθμιση και δεν πρέπει να υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη τους μέτρο (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 51).
- 61 Η υποχρέωση επιτυχίας σε εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα πιστοποίησης της κτήσεως εκ μέρους των ενδιαφερομένων υπηκόων τρίτων χωρών γνώσεων τόσο της γλώσσας όσο και της κοινωνίας του κράτους μέλους υποδοχής, γνώσεις που είναι αναμφισβήτητα χρήσιμες για την ενσωμάτωσή τους στο κράτος μέλος αυτό (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 4ης Ιουνίου 2015, P και S, C-579/13, EU:C:2015:369, σκέψη 48, και της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψεις 53 και 54).
- 62 Εντούτοις, η ως άνω υποχρέωση δεν μπορεί θεμιτώς να υπερβαίνει το μέτρο που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του σκοπού της ενσωματώσεως των εν λόγω υπηκόων τρίτων χωρών.
- 63 Τούτο προϋποθέτει, ειδικότερα, ότι οι γνώσεις που απαιτούνται για την επιτυχία στην εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως αντιστοιχούν σε ένα βασικό επίπεδο, ότι η επιβαλλόμενη από την εθνική ρύθμιση προϋπόθεση δεν έχει ως αποτέλεσμα να παρεμποδίζει τη χορήγηση αυτόνομης άδειας

διαμονής στους υπηκόους τρίτων χωρών που έχουν αποδείξει την πρόθεσή τους να επιτύχουν στην ως άνω εξέταση και που έχουν καταβάλει προσπάθειες προς τούτο, ότι οι ιδιαίτερες ατομικές περιστάσεις θα λαμβάνονται δεόντως υπόψη και ότι τα σχετικά με την εν λόγω εξέταση έξοδα δεν είναι υπερβολικά (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψεις 54 έως 70).

- 64 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ιδίως ότι περιστάσεις όπως η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης, η οικονομική κατάσταση ή η κατάσταση υγείας των μελών της οικογένειας του συντηρούντος πρέπει να λογίζονται ως στοιχεία βάσει των οποίων οι αρμόδιες αρχές μπορούν να μην εξαρτούν τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής από την επιτυχία σε εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως όταν, λόγω των περιστάσεων αυτών, προκύπτει ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν είναι σε θέση να μετάσχουν σε μια τέτοια εξέταση ή να μετάσχουν επιτυχώς στην εξέταση αυτή (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Ιουλίου 2015, K και A, C-153/14, EU:C:2015:453, σκέψη 58).
- 65 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/86 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία παρέχει τη δυνατότητα απορρίψεως αιτήσεως για τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής, υποβαλλόμενης από υπήκοο τρίτης χώρας που έχει κατοικήσει για πέντε και πλέον έτη στο έδαφος κράτους μέλους στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως, με την αιτιολογία ότι ο ενδιαφερόμενος δεν αποδεικνύει ότι επέτυχε σε εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως που αφορά γνώση της γλώσσας και της κοινωνίας του κράτους μέλους αυτού, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι οι συγκεκριμένες λεπτομέρειες εφαρμογής της υποχρεώσεως επιτυχίας σε μια τέτοια εξέταση δεν βαίνουν πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο προς επίτευξη του σκοπού της ενσωματώσεως των υπηκόων τρίτων χωρών.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 66 Με το τρίτο ερώτημά του το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/86 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση προβλέπουσα ότι η αυτόνομη άδεια διαμονής χορηγείται μόνον από την ημερομηνία της υποβολής της σχετικής αιτήσεως.
- 67 Πρέπει να σημειωθεί, καταρχάς, ότι το άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86 δεν περιλαμβάνει ειδικό κανόνα σχετικά με την εξέλιξη της διαδικασίας χορηγήσεως αυτόνομης άδειας διαμονής ή, κατά μείζονα λόγο, την ημερομηνία κατά την οποία η χορήγηση του τίτλου αυτού πρέπει να παράγει τα αποτελέσματά της.
- 68 Στη συνέχεια, κανένα στοιχείο στη διάταξη αυτή δεν συνιστά ένδειξη ότι η χορήγηση του εν λόγω τίτλου συνιστά απλώς δηλωτική πράξη, καθόσον το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής προβλέπει εξάλλου ρητώς ότι τα κράτη μέλη μπορούν να εξαρτούν το δικαίωμα σε έναν τέτοιο τίτλο από την υποβολή σχετικής αιτήσεως.
- 69 Τέλος, από το άρθρο 15, παράγραφος 4, της εν λόγω οδηγίας προκύπτει ότι εναπόκειται ιδίως στα κράτη μέλη να καθορίζουν τους όρους χορηγήσεως της αυτόνομης άδειας διαμονής, μεταξύ των οποίων μπορούν να περιλαμβάνονται ιδίως οι διαδικαστικές προϋποθέσεις για τη χορήγηση του τίτλου αυτού.
- 70 Καίτοι από τις παρατηρήσεις που περιλαμβάνονται στη σκέψη 52 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι η ως άνω δυνατότητα δεν μπορεί να χρησιμοποιείται για τη θέσπιση κανόνα αποτελούντος ανυπέρβλητο πρόσκομμα, το οποίο δύσκολα μπορεί να παρακαμφθεί και το οποίο εμποδίζει στην πράξη τους υπηκόους τρίτης χώρας που μνημονεύονται στο άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2003/86 να λάβουν υπό κανονικές συνθήκες έναν τέτοιο τίτλο μετά το χρονικό διάστημα περί του

οποίου γίνεται λόγος στη διάταξη αυτή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ρύθμιση προβλέπουσα ότι η αυτόνομη άδεια διαμονής χορηγείται μόνον από την ημερομηνία υποβολής της σχετικής αιτήσεως προδήλως δεν μπορεί να έχει ένα τέτοιο αποτέλεσμα.

- 71 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/86 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση προβλέπουσα ότι η αυτόνομη άδεια διαμονής χορηγείται μόνον από την ημερομηνία υποβολής της σχετικής αιτήσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 72 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το Δικαστήριο είναι αρμόδιο, δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, για να ερμηνεύει το άρθρο 15 της οδηγίας 2003/86/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης, σε καταστάσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, στις οποίες το αιτούν δικαστήριο καλείται να αποφανθεί επί της χορηγήσεως αυτόνομης άδειας διαμονής σε υπήκοο τρίτης χώρας, μέλος της οικογένειας πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δεν έκανε χρήση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας, όταν η ως άνω διάταξη έχει καταστεί εφαρμοστέα σε τέτοιες καταστάσεις, ευθέως και ανεπιφύλακτα, βάσει του εθνικού δικαίου.
- 2) Το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/86 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία παρέχει τη δυνατότητα απορρίψεως αιτήσεως για τη χορήγηση αυτόνομης άδειας διαμονής, υποβαλλόμενης από υπήκοο τρίτης χώρας που έχει κατοικήσει για πέντε και πλέον έτη στο έδαφος κράτους μέλους στο πλαίσιο οικογενειακής επανενώσεως, με την αιτιολογία ότι ο ενδιαφερόμενος δεν δικαιολογεί ότι επέτυχε σε εξέταση περί κοινωνικής ενσωματώσεως που αφορά γνώση της γλώσσας και της κοινωνίας του κράτους μέλους αυτού, υπό την προϋπόθεση ωστόσο ότι οι συγκεκριμένες λεπτομέρειες εφαρμογής της υποχρεώσεως επιτυχίας σε μια τέτοια εξέταση δεν βαίνουν πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο προς επίτευξη του σκοπού της ενσωματώσεως των υπηκόων τρίτων χωρών.
- 3) Το άρθρο 15, παράγραφοι 1 και 4, της οδηγίας 2003/86 δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση προβλέπουσα ότι η αυτόνομη άδεια διαμονής χορηγείται μόνον από την ημερομηνία υποβολής της σχετικής αιτήσεως.

(υπογραφές)